

ST

NR 4/95 ÅRGÅNG 10.

ETTEN

ORGAN FÖR INDEPENDENT LIVING-RÖRELSEN I SVERIGE.

arbetar för mer makt åt brukare av personlig assistans

KOMMUNARREST IGEN??

Senaste nytt om kampen för LASS

STILETTEN dyker ner på två av våra mest populära TV-serier just nu. I Rederiet och Tre Kronor kör "Klimax" och "Carl" rullstol...

Niklas Olund som Klimax och Oyana Lugn-Rodriguez som Bimbo i TV-serien Tre Kronor, TV 4. Foto: Joakim Strömholm/TV 4

STIL

STIL, Stockholmskooperativet för Independent Living, är partipolitiskt obundet men arbetar handikappolitiskt för mer personlig makt åt människor med funktionshinder genom kontroll över de tjänster vi behöver för att leva ett liv på lika villkor, mot förtryck och diskriminering av människor med funktionshinder.

STIL, betraktar sig som en del av Independent Living-nätverket – den internationella medborgarrättsrörelsen för människor med funktionshinder.

Stödmedlemskap i **STIL** är öppet för alla. Medlemskap med rösträtt, förutsätter eget behov av personlig assistans.

Avgifter:

Medlemskap i STIL idéell förening med rösträtt	500 kr/år
Stödmedlem	100 kr/år

Prenumeration på STILETTEN ingår i medlemsavgift.

Enbart prenumeration (myndighet, organisation m fl) 100 kr/år

Postgirokonto 73 66 70-1

Styrelsen:

Ordförande:

Stefan Käll hem: 08/612 73 75, arb: 08/613 39 00, fax: 08/612 39 39

Övriga ledamöter:

Jamie Bolling	hem: 08/10 49 72,		fax: 08/24 23 41
Helena Karnström	hem: 08/770 37 77,	arb: 070/595 79 94,	fax: 08/770 35 55
Adolf Ratzka	hem: 08/740 42 00,		fax: 08/740 45 00
Verena Ziswiler	hem: 08/720 05 28,		fax: 08/720 05 28
Johan Sjögren	hem: 08/798 27 58,		fax: 08/798 27 58

Suppleanter:

Sonia Welander	hem: 08/580 379 01,		fax: 08/580 379 01
Alberto Vargas	hem: 08/94 91 73	mob: 010/66 60 66	fax: 08.605 54 27
Marianne Hedin	hem: 08/25 68 78		
Lena Jalke	hem: 08/776 14 07		fax: 777 52 00

STILETTEN kommer ut fyra gånger om året. Redaktör och redigerare: Roland Ewers
Repro: Johan Lundeqvist (GIL). Ansvarig utgivare: Roland Ewers.

Postadress: **STIL** c/o Roland Ewers, Granvägen 93, 432 33 Varberg, tel: 0340/767 08
eller STILs kansli: Bondegatan 39, 116 33 Stockholm Tel: 08.640 81 10 Fax: 08.641 67 10

INNEHÅLL

Allmän information om STIL	2
Ledare	4
Demonstration mot utredningen om LASS	5
Aktuella notiser	6
Intervju med Stefan Käll	7
Margareta Persson HSO om läget	8
DHR: Nu har vi visat makt-havarna att vi står starka	8
Vänsterpartiets ställningstagande	9
Gullan Lindblad (m) om förslaget	10
"Leve kooperativen"	11
Carl och Klimax kör rullstol i TV:s såpoppor	12
Referat från HSO.s seminarium om ADA	14
Folkhemmet och lagar mot diskriminering	15
HIL i Helsingborg	16
Hört, tyckt, tänkt och knyckt	17

STILETTEN i nuet

Så här i årets sista skälvande minuter blickar STILETTEN inte som många andra tidsskrifter tillbaka på det gångna året. Nej, vi befinner oss istället mitt i nuet. Det handlar om kampen för LASS och händelserna sker slag i slag.

STILETTEN har hittills varit en kvartalstidning, men de senaste veckorna har fått bevakningen att likna en dags-tidnings eller åtminstone en veckotidnings arbetssituation. Redaktionen ber därför om överseende med eventuella brister i redigering. Senaste nytt har fått påverka. Så är tex intervjun med STIL:s ordförande Stefan Käll på sätt och vis redan "gammal" när Kerstin Wigzells utredning överlämnas och möts av massiva demonstrationer, backanden från Ingela Thalén, delegationers uppvaktning och nya utfästelser. Å andra sidan kommer Vänsterpartiets definitiva ställningstagande i frågan, i absolut sista minuten, och får inte den framsjutna plats det förtjänar (se sid 9).

Kanske är detta en fingervisning om att beslutet att STILETTEN from nästa år (96) planeras komma ut sex gånger om året i en mer aktuell och mindre omfattande skepnad är det rätta?

Redaktionen hälsar i alla fall god fortsättning!

Ledare

Århundradets assistansreform fortfarande i fara

Den svenska Independent Living-rörelsen, dvs de gräsrotsföreningar av personer med behov av personlig assistans, har formulerat idén om personlig assistans i brukarregi, har översatt tanken i praktisk verksamhet så tidigt som 1987 och varit modell för LASS-reformen. Vi har den längsta och största erfarenheten med brukarstyrd assistans med sammanlagt 500 medlemmar och en årsproduktion på 2 milj tim.

Vi känner ett starkt socialt ansvar för våra sammanlagt över 3000 personliga assistenter – mest deltidsarbetande kvinnor, unga och invandrare – grupper med hög strukturell arbetslöshet – som inte skulle få anställning hos kommunen vid en kommunalisering.

LASS har hjälpt många att frigöra sig från sina anhänga, flytta hemifrån eller lämna institutionsboendet, börja med studier, återgå till arbetet, fundera på att skaffa egen familj. Våra anhänga har fått sina egna liv tillbaka. Ska vi avveckla våra livsprojekt igen?

De kvarstående sparkraven leder till våra kooperativs död. I skrivande stund den 12 december, ska fortfarande 500-600 milj kr sparas, bla genom sänkning av timersättningen. Om ersättningsnivån sänks, kan ingen fristående tjänsteproducent kooperativ eller privat, finnas kvar. Därmed blir det kommunalisering i alla fall och vi hamnar återigen i kommunarrest. Valfrihet och självbestämmande – målen för hela reformen – stryps.

För att kunna överleva måste våra kooperativ kunna ta ut

en timersättning i nivå med den nuvarande som ger oss de företagsekonomiska förutsättningar som behövs för att behålla våra assistenter, att fortsätta vår verksamhet med samma kontinuitet och kvalitet.

Utan ersättning för skäligen administrativa utlägg sit-

ter vi i husarrest eftersom det kostar att röra sig ute i samhället med sina anställda.

Utan skäligen administration kan vi inte utbilda fler och förbättra våra metoder så att även andra grupper kan ha nytta av assistans i brukarregi.

Utan möjlighet att bygga upp skäligen reserver kan vi inte klara nödvändiga investeringar eller överleva smällar – precis som vilka andra företag som helst.

Vi är övertygade om att våra kooperativ hjälper samhället att spara stora belopp.

Exempel:

Kommunen kunde inte hjälpa en pojke och skickade familjen till STIL. Idag får han 65/tim/vecka från försäkringskassan till en kostnad på 590.000 kr om året. Han bor hemma hos familjen och går till en vanlig skola. Det enda alternativet till personlig assistans är sk lätt intensivvård på barnsjukhuset till en kostnad på 3 milj årligen.

Vår systerorganisation i New York, består av ventilatorbrukare som får assistans- medel från delstaten. Guvernören ville banta ned programmet, men föreningen kunde visa att samhället tjänar på assistansreformen eftersom alternativen är dyrare. Nu har guvernören slutat hota med nedskärningar, och tom utvidgat programmet!

Innan man funderar över neddragningar, bör en samhällsekonomisk utvärdering av LASS-reformen genomföras först!

Innan man funderar över neddragningar, bör man utreda hur kommunernas missbruk med övervältring av sina traditionella kostnader på LASS kan stoppas!

Adolf Ratzka

STOPP, RÖR INTE MIN ASSISTANS!

Måndagen den 4 december samlades ett tusental demonstranter framför Socialdepartementet i Stockholm.

Det var den största manifestation som en samlad handikapprörelse åstadkommit på många år. Den direkta anledningen var att LASS-utredningen skulle läggas fram. En utredning som socialdepartementet beställt som underlag för ett beslut om att skära ned 900 milj. kr. inom ramen för den nyligen genomförda reformen. Enmansutredaren Kerstin Wicksells förslag innebär i praktiken att det som kallats "århundradets handikappreform" på mycket lösa boliner skrotas efter bara knappt två år.

KOMPAKT STÖD

Förslaget går ut på att kommunerna ska ta det ekonomiska ansvaret för reformen, att timersättningen ska sänkas till 145 kr, att minimigränsen för personlig assistans sätts till 40 tim/vecka och att brukare un-

der 16 år förlorar sin rätt till personlig assistans.

En bred uppslutning beslutsamma demonstranter mötte upp och fick vad STILETTEN erfar ett mycket påtagligt stöd från allmänhet, press och även polis.

Johan Lundeqvist, ditrest från GIL i Göteborg berättar om ett kompakt och spontant stöd från förbipasserande och åskådare. Till en början ville polisen avvisa några demonstranter i rullstol, men insåg snart det lönlösa i att forsla bort så många demonstranter i tunga elrullstolar. De visade också sitt stöd för våra krav.

Många föräldrar till barn med funktionshinder slöt upp för att visa att de inte tolererade att deras barn enligt förslaget skulle förlora sina personliga assistenter.

FÖRSLAGETS KONSEKVENSER

Konsekvenserna av det framlagda förslaget, en kommunalisering av reformen,

innebär att de ca 6200 som är berättigade till personlig assistans åter hamnar i det vi kallar kommunal husarrest. Dvs vår situation avgörs av respektive kommuns ekonomi och godtyckliga prioriteringar. Mot bakgrund av att ett antal kommuner och landsting vägrar att verkställa domar om brott mot socialtjänstlagen, leder det till en total rättslöshet.

Den föreslagna sänkningen av timersättningen innebär att kooperativen faller ifrån och det innebär i sig en kommunalisering eftersom kommunerna är de enda tjänsteproducenterna som klarar detta. (vilket i sin tur beror på att kommunerna inte behöver redovisa alla sina verkliga kostnader).

Golvet på 40 timmar i veckan innebär i praktiken att de flesta barn under sexton år, i alla fall faller ur personkretsen.

STIL: Faran inte över

Reformen är långt ifrån säkrad. Man vill fortfarande spara mellan 500-600 milj inom ramen för reformen.

De utfästelser de 10 representanter från handikapprörelsen muntligen fick av Ingela Thalén fredagen den 8 december är mycket vaga, säger Adolf Ratzka.

Thalén säger tex att golvet inte ska ligga på 40 timmar, men å andra sidan ska man se om man kan höja den nuvarande nivån på 20 tim. Hon säger att ingen schablonersättning på 145 kr/tim ska beslutas, men å andra sidan ska man se över en sänkning osv. Med lägre timersättning slås kooperativen ut och endast kommunerna som inte behöver räkna så noga finns kvar. Därmed blir det kommunalisering i alla fall och reformen förlorar sin mening.

Kommunerna behöver inte visa kostnader

Kommunerna behöver inte redovisa sina kostnader för hemtjänst eller personlig assistans.

Administrations utbildnings och övriga allmänna kostnader som borde läggas på lönekostnader och arbetsgivaravgifter för varje assistent, ligger istället inbakade i kommunens budget för hela dess verksamhet. På det sättet kan koomunerna subventionera personlig assistans vid en sänkt timersättning.

RRV kritiserar utredningar

Nästan var tredje statlig utredning är osaklig undermåligt eller bristfälligt gjord.

De säger Riksrevisionsverkets chef i ett inslag i lunch-ekot. Anledningen är tidsbrist tror hon. Detta sker samma dag som socialministern på sätt och vis underkänner Kerstin Wigzells utredning genom att omgående förkasta förslaget om att barn under 16 år skulle förlora sin personliga assistans. Ansvarig granskare på RRV har ännu inte hunnit ta del av just denna utredning, men å andra sidan var redan direktiven dåligt utformade. Utredaren blev mest ålagd att spara.

Kampen om LASS dag för dag

Händelserna har kommit slag i slag dessa hektiska två veckor som också råkar vara STILETTENS pressläggningstid.

Torsdagen den 30 november hade STIL-arna Stefan Käll och Adolf Ratzka ett möte med blivande statsministern Göran Persson. Anledningen var farhågor kring det väntade utredningsförslaget.

Samma dag träffade han ytterligare en grupp på fyra personer ur handikapprörelsen, också i samma ärende.

Den 4 december visar en bred och enad handikapprörelse sitt missnöje i en stor demonstration vid socialdepartementet. Ingela Thalén skulle då officiellt ta emot utredningsförslaget. Ingela Thalén uttryckte sin glädje över att så många visat intresse för reformen men hon gav inga löften. Vänsterpartiets Ulla Hoffman var på plats och meddelade att man inte tänkte stödja förslaget.

Ett stort pressuppbåd bevakade händelsen.

Redan dagen därpå backar socialministern på förslaget om borttagandet av assistansersättning till barn under 16 år.

Fredagen den 8 dec träffar en delegation på 10 personer representerande olika handikapporganisationer Ingela Thalén. Resultatet blir en rad muntliga utfästelser. På begäran från delegationen ska utredningen inte skickas på traditionell remissbehandling utan man ska istället i samråd med berörda parter utarbeta ett förslag.

Kommunernas med- eller omedvetna tolkningar av LASS borde utredas ordentligt!

Man kan med gott fog misstänka att en del av de budgeterade LASS-pengarna äts upp på grund av feltolkningar av reformen.

Kommunerna ser en möjlighet att flytta över en del av sina kostnader på staten. Att så sker vittnar en rad rapporter om. I en del kommuner tvingas personer från boendeservice över till personlig assistans och kommunen anställer assistenter med statliga medel.

Det händer att kommunen döper om traditionell service som boendeservice,

nattpatrull, kvällspatrull osv och kallar det personlig assistans. På det sättet kommer de undan med ålägganden som enligt socialtjänstlagen ligger på dem. Kostnaderna övervältras då på staten istället.

Dessa anklagelser tillbakavisas av Kommunförbundet som menar att flera kommuner istället fått ökade kostnader i och med den nya lagen.

Adolf Ratzka, STIL kräver i sin ledare i denna tidning att dessa förhållanden måste utredas ordentligt innan man börjar spara.

Stefan Käll ordf. STIL:

Mitt tips är att vi får behålla LASS och att det blir en riktig utredning

Stefan Käll och Adolf Ratzka träffade Torsdagen den 30 november finansminister Göran Persson på finansdepartementet. STILETTEN bad Stefan Käll om en intervju.

– Ni träffade Göran Persson med anledning av Kerstin Wigzells enmansutredning om LASS. Vad hade finansministern att säga.

– Vi undrade bla var besparingskravet på 900 miljoner kronor inom ramen för LASS-reformen kom ifrån. Det handlar om att ca 6000 (mindre än en promille) av landets medborgare ska svara för ungefär 1% av budgetunderskottet, eller om man så vill, att denna grupp ska bidra till att minska underskottet med ungefär 130.000 kr per år och per person.

Jag beklagade då som ordförande i STIL att regeringen samma år beslutar om att tillskjuta 40 miljarder till bankägare och deras förluster, samtidigt som man är beredd att ta livsviktiga resurser från de som bäst behöver dom och 900 milj. kr är en försvinnande liten summa i det sammanhanget.

Vi undrade hur just denna grupp kommit att bli måltavla för den socialdemokratiska politiken.

Vi vädjade också till honom att undvika allt som har med kommunalisering att göra, det har vi nog av erfarenheter av. Vi förklarade att kommunerna har visat hur de ser på de så kallade rättighetslagarna. De struntar helt enkelt i dom.

Vi bad honom vidare ge denna reform åtminstone tre år på sig och att därefter det fjärde året utreda och då ta hänsyn till faktorer som utredaren Kerstin Wigzell inte har klart för sig och att man faktiskt bör komma med fakta när man ger underlag för att styra om en reform som har kallats århundradets handikappreform.

Göran Pehrsson kunde inte utfästa några löften, men han sa att han skulle ha våra synpunkter med sig i bagaget. Han verkade förvånansvärt påläst och kände till detaljer i reformen samt en del ändringsförslag.

– Den föreslagna besparingen på 900 milj. kr är ju redan antagen i vårens budget, men sådana beslut kan ju ändras (det har ju visat sig med barnbidrag och pensionsutbetalningar. Det föreligger en ideologisk kris inom det socialdemokratiska partiet, vilket gagnar oss. Jag tror att om det svenska folket får upp ögonen för att just denna grupp är utsatt för de hårdaste besparingarna, så får man ytterligare en stark opinion emot sig och det vill man inte ha idag.

Som exempel är Socialminister Ingela Thalén emot förslaget. Hon vill att reformen ska kvarstå som den är.

Det är vanligt att nya reformer blir dyra i början men att det sedan lägger sig. Det fanns ett mörkertal i reformen som den borgerliga regeringen inte hade kalkylerat med, men vi hävdar att man istället för att förkasta hela reformen, inom ramen för denna bör kunna se över regelsystemet och spara på det sättet.

– Utredningen är ju vad jag erfarit undermåligt gjord?

– Den är löjeväckande tunn och den innehåller inte ett enda faktaunderlag. Den består av ett antal antaganden som mynnar ut i ett förslag att kommunerna ska få tillbaka det finansiella ansvaret.

– Riksrevisionsverket har ju nyligen kommit ut med en rapport är den intressant i sammanhanget?

– Ja där hävdas att Försäkringskassorna har räknat rätt och handlat i enlighet med de nya reglerna, men att kommunerna har utnyttjat det nya systemet och tex i många

fall tvingat människor med boendeservice över till personlig assistans. Kommunen har i princip skrivit på som arbetsgivare och kostnaderna har flyttats över på staten i form av assistansersättning.

En förklaring till fördyrande omkostnader var försäkringskassornas, i okunnighet, benägenhet att bevilja för stort timbehov.

Man kan alltså tycka att kommunerna tjänar på nuvarande system men personligen vet jag att man på många håll inom kommunförbundet jublar över utredningens förslag. Det kommer innebära att man kan göra precis som man själv vill. Och rättighetslagarna, socialtjänstlagen tex, som Göran Pehrsson menar står fast men som rättsväsendet uppenbarligen inte kan slå vakt om. Man skiter fullkomligt i att följa domsluten i det ena efter det andra fallet som gått upp i regeringsrätten. En katastrofal utveckling. I det läget kan vi lika gärna prata om att spela Bingolotto.

Mitt tips är trots allt att vi kommer att få behålla LASS-reformen och att vi får en ordentlig utredning om ett par år. Och då en utredning som tar med de bieffekter som att allt fler människor med personlig assistans deltar i samhället genom att utbildas sig, skaffa sig arbete, familj osv och vad det innebär i ekonomiska termer.

ROLAND EWERS

Margareta Persson HSO om läget efter möte med Ingela Thalén

Stockholm 11 december 1995

Margareta Persson (ordförande i HSO):

"Förra veckan var väldigt turbulent ur handikappsynpunkt. Äntligen skrev pressen om våra frågor. När fredagskvällen kom kunde vi också konstatera att veckan varit ytterst framgångsrik för handikapprörelsen. Utan vår mobilisering hade drastiska försämringar kunnat ske.

På fredagseftermiddagen (fred 8 dec) träffade vi Ingela Thalén. Hon gav oss då följande besked:

- LASS ska ligga kvar på försäkringskassorna. Det blir **ingen** kommunalisering.
- Barn under 16 år ska även i fortsättningen kunna få personlig assistent.
- En schablonersättning på 145 kr/tim ska **inte** införas. Däremot ska man tit-

ta på andra förändringar av administrationsersättningen.

- En begränsning till att endast de som behöver assistent över 40 timmar per vecka ska **inte** genomföras. Däremot ska man titta på om 20-timmarsgränsen kan höjas.
- Ett förbud mot att ha assistent i verksamheter ska **inte** genomföras. Däremot ska man ändå titta på frågan och eventuellt göra begränsningar.

Socialministern poängterade att det inte längre handlar om att spara 900 milj. kr. Däremot måste man lösa finansieringen. Man skulle också titta på om man ska begränsa möjligheten att spara timmar ett helt år. Dessutom ska man försöka definiera vad som kan räknas som normalt föräldraansvar.

Vi som var där från handikapprörelsen begärde att utredningen inte ska gå ut på

remiss, eftersom förslagen skapar sådan stor oro i onödan, nu när socialministern redan tagit avstånd från mycket.

Ingela Thalén sa då att de avstår från att skicka ut utredningen på remiss. Istället skulle socialdepartementet diskutera med handikapprörelsen och andra berörda parter.

Vid en uppringning sa Margareta Persson att man från regeringens sida också ville utreda kommunernas feltolkning av reformen och att man är medveten om att mycket av de budgeterade pengarna rin- ner iväg därför att kommunerna ser en chans att flytta över kostnader till staten. Något som kommunförbundet bestämt avvisar. Där anser man att reformen istället ökat kostnaderna för kommunerna

DHR: Nu har vi visat makthavarna att vi står starka

I en bulletin från DHRs kansli daterat till 1995.12.11 tackade man alla engagerade medlemmar och gratulerade till segern.

"Redan före utredningens avlämnande kände vi åt vilket håll det blåste. Därför skrev DHR skrivelser, brev och "lobbade" varhelst vi kom åt. Vår uppmaning till er runt om i landet resulterade också i en mängd skrivelser, från avdelningar, distrikt och privatpersoner till ansvariga politiker."

Man konstaterade att detta tillsammans med den enade handikapprörelsens sam- lade demonstration utanför socialdeparte- mentet fått regeringen att backa.

Efter det möte som 10 representanter från handikapprörelsen (Vilhelm Ekensteen och Wenche Willumsen från DHR) sam- manfattar man läget ungefär som Marga- reta Persson, HSO gjort ovan.

Man redovisade att det internt inom de- partementet diskuterades möjligheten att övergå till månadsavräkningar istället för som nu, årsavräkningar. "Det förslaget avvisade vi omedelbart, men vi har en känsla av att Ingela Thalén återkommer med något förslag i den riktningen framö- ver."

Ingela Thalén sa också att man ska för- söka se över tillämpningen av reformen

så att man vid behovsbedömningar mer strikt tillämpar den sk nålsögeprincipen vid 20-timmarsgränsen. Tillämpningen ser idag lite olika ut landet runt.

Man konstaterar att Folkpartiet i en arti- kel i Aftonbladet den 8 dec markerat ett tydligt nej till utredningens förslag. Vi- dare att Miljöpartiet, Centern, KDS och Vänsterpartiet muntligen sagt detsamma.

Slutligen konstaterar man att DHR-UNG har fått in ca 6.000 namnunderskrifter som ska stödja socialministern att den valda strategin är den riktiga.

Ulla Hoffman i ett tidigt pressmeddelande från Vänsterpartiet:

Kasta utredningen i papperskorgen

Ulla Hoffman, riksdagsledamot och ledamot i socialförsäkringsutskottet var med vid manifestationen utanför socialdepartementet den 4 december. Hon lämnar följande officiella pressmeddelande från Vänsterpartiet.

"Kasta utredningen om LASS i papperskorgen.

Om det betänkande som regeringens enmansutredare Kerstin Wigzell lagt fram om att reformen LASS ska upphävas, är det ett jupt orättfärdigt förslag. Det skulle rycka undan möjligheterna för många med funktionshinder att själva bestämma över sina liv. När LASS genomfördes för ett

par år sedan innebar det ett liv i större oberoende.

Förslaget är också odemokratiskt. Lagen har funnits i två år och tillkom efter det att alla partier och handikapputredningen kommit överens om dess inriktning och att den sedan beslutades av riksdagen. Vänsterpartiet kommer inte att medverka till att det genomförs.

Vi kan inte vara med och spara på funktionshindrade. Vi anser att behoven ska styra inte pengarna. Det är vi politiker som får se till att prioritera. Och detta har en hög prioritet för mitt parti. Självklart

ska barn under sexton år ha assistans för att avlasta föräldrarna. Stöd till vård och personlig assistans ska vara ett gemensamt ansvar för staten och betalas över skattsedeln, det ska inte läggas över på kommunerna. Ett statligt ansvar garanterar möjligheterna för individen att bestämma med större integritet än när hänsyn ska tas till kommunernas budget.

Solidariteten med funktionshindrade får inte vara beroende av ekonomi. Det enda regeringen och Ingela Thalen kan göra med förslaget är att lägga det i papperskorgen."

Ett senare ställningstagande från V

En senare kommuniké sänd från Vänsterpartiets riksdagsgrupp till distrikten

Behovet bestämmer insatsen – inte ekonomin

Till distrikten

Översänder riksdagsgruppens ställningstagande när det gäller assistansersättningen (LASS) för en eventuell behandling i landsting och kommuner.

Vänsterpartiet kommer inte att ställa upp på de besparingar som är föreslagna i den Wigzellska Assistansutredningen. Om förslagen, eller en del av förslagen, går igenom innebär detta att många funktionshindrade återgår i ett beroendeförhållande och deras möjligheter att själv bestämma över sina liv minskar.

Redan i samband med kompletteringspropositionen, april 1995 annonserade socialminister Ingela Thalén om besparingar på assistansersättningarna på netto 0,9 miljarder. Detta gör en bruttobesparing på 1,45 miljarder. De förslag som nu kommit är därför långtgående. Dessa innebär i korthet sänkning av ersättningen från i genomsnitt 163:-/tim. till 145:-/tim. Sänkning av antalet behovstimmar från

minst 20 till minst 40 timmar per vecka. Behovet under 40 timmar ska vara timmar ska vara en kommunal angelägenhet. Barn under 16 år ska inte ha rätt till assistans, varken i hemmet eller i skolan. Föräldrar och kommunerna får ta detta ansvar.

Assistansersättningen är enligt regeringen för dyrbar, kostnadsutvecklingen måste brytas och att en bättre kostnadsnivå uppnås. Citatet är hämtat från kompletteringspropositionen. Vänsterpartiet håller inte med om detta. Vi har inte ändrat uppfattning sedan handikapputredningen angav riktlinjerna för landets handikappolitik och som sedan riksdagen beslutade om. När nu kostnaderna överskrider det som budgeterats så anser vi att det inte är regelsystemets fel utan att behovet av stöd och service till svårt funktionshindrade underskattats.

Det står fullt klart att den nya rättighetslagen för funktionshindrade (LSS) och

med den sammanlänkade lagen om assistansersättning (LASS) har givet ett större oberoende och en ökad frihet för många som drabbats av ett handikapp. Även i en djup ekonomisk kris kommer Vänsterpartiet göra allt för att detta område ska fredas från nedskärningar. Dessa kostnader ska solidariskt betalas över skattsedeln och det ska vara den funktionshindrades behov som ska bestämma hur stor insatsen ska vara.

Vänsterpartiet anser inte att kommunerna är lämpliga som huvudmän i detta fall. Vi anser att staten fortsättningsvis skall ha hela det ekonomiska ansvaret för verksamheten. Detta garanterar större möjligheter för individen till integritet självbestämmande än när hänsyn skall tas till kommunernas gränser och budget.

BJÖRN SAMUELSON
GRUPPLEDARE

VÄNSTERPARTIET RIKSDAGSGRUPP.

Gullan Lindblad, (m) och vo i soc.förs.utskottet

– En kort kommentar till den senaste händelseutvecklingen runt LSS-reformen och den utredning som just är framlagd.

– Jag har ju inte själv läst förslaget, men jag har förstått att det bla går ut på att man vill lägga ett ökat ansvar på föräldrarna till barn under 16 år. Det skulle alltså innebära att de hårdast prövade föräldrarna drabbas mest. I det rådande läget måste det ske besparingar på socialförsäkringsområdet men så mycket kan jag säga att min socialkommitté där jag är ordförande, menar att det här förslaget tar vi inte!

– Utredaren föreslår en kommunalisering av assistansreformen, vad anser du?

– Nej det vill vi inte ha. Vi vill ha kvar det på försäkringskassan.

– Utredaren föreslår också en sänkning av timersättningen till 145 kr per timme, vilket slår ut existerande kooperativ och det innebär i praktiken en kommunalisering, hur ser du på det?

– Jag har inte tittat närmare på det här med timersättningen, och jag har väl inte riktigt mandat att uttala mig om det. Vi har mest sett principiellt på det. Vi menar att ska det sparas inom socialförsäkringen så ska det inte drabba de mest behövande. Då måste vi spara på annat håll istället. Det är klart att valmöjligheterna för föräldrarna minskar om kooperativen slås ut och de tvingas gå till kommunen istället. Det är en viktig del i vår politik att det ska finnas valmöjligheter. Vi har ju samma ståndpunkt när det gäller friskolorna.

Vi är mycket stolta över att ha suttit i en regering, som vi dessutom ledde och som beslutade om LSS-reformen.

Den moderata riksdagsgruppens pressmeddelande:

"Slå vakt om stödet till de svagaste!"

- Regeringens utredning om försämringar i assistansersättningen och lagen om stöd till vissa funktionshindrade (LSS) innebär en försämring av

de enskildas valfrihet och en ökad rättsosäkerhet. Därför säger vi moderater nej till förslaget att ta bort rätten till ersättning/personlig assistans för handikappade barn under sexton år och tankarna att föra över ansvaret till kommunerna.

- Lagen om stöd och service till vissa funktionshinder är den största enskilda handikappreform som tillkommit i vårt land. Det var en moderatledd regering som, trots den svåra ekonomin, sjösatte reformen, som ett steg i en politik för att förbättra de handikappades situation.
- Reformen har betytt oerhört mycket, inte minst för föräldrar till handikappade barn, som genom lagen getts möjlighet till avlastning och stöd. Att regeringen i våras tillsatte en utredning som skulle se över hela reformen och spara 1,2 miljarder kronor ser vi som ytterligare en återställare.
- Reformen innebar stor valfrihet för de enskilda individerna. Staten stod för kostnaden för de personliga assistenterna, medan den enskilde fick välja vem som skulle vara personlig assistent.
- Utredningen föreslår nu att barn under 16 år inte skall omfattas av rätten till stöd. Det avvisar vi mycket bestämt. Det är fel att spara pengar på de som allra mest är i behov av av det offentliga stöd och hjälp. Det är en politik som vi moderater inte kommer att acceptera! Vi säger också nej till tankarna att ge kommunerna ansvaret för LSS-lagen – ett överförande skulle skapa en rättsosäkerhet som vi inte ställer upp på!
- Vi moderater anser det viktigt att spara i de offentliga utgifterna. Vi har förslag på besparingar som innebär att vi kan freda de handikappade barnen. Det är vi långtidsfriska som får hjälpa de som inte har haft samma förutsättningar – det är en rättvis och rättfärdig politik."

STILETTEN kan bli ännu vassare med Din medverkan.

Berätta om episoder eller livsavgörande händelser som betytt något i ditt liv som person med funktionshinder.

Ge tips om hur just du, som arbetsledare och brukare av personlig assistans, tacklar vardagen.

Tipsa om hjälpmedel eller uppfinningar som underlättat för dig.

Visa på offentliga platser i din omgivning som är otillgängliga för människor med funktionshinder.

Klipp ut artiklar och notiser som du tror kan vara av intresse för STILETTEN:s läsare.

Skriv debattinlägg, artiklar, kåserier, notiser, foton, teckningar mm.

Skicka till:
"STILETTEN"
STIL
Bondegatan 39
116 33 Stockholm
Tel 08.640 81 10

"Leve kooperativen"

"Leve kooperativen!"

Om det uppstår en konflikt mellan arbetsledare och assistent i en framtid med kommunmonopol på personlig assistans, är sannolikheten stor att assistenten söker stöd hos sin kommunala chef. Förmodligen en person utan egen erfarenhet av assistans, anställd i en organisation som arbetsledaren har "noll" inflytande i. Till och med för en i övrigt mycket kompetent person, måste det vara omöjligt att "chefa" på brukarens individuella villkor. Man kan förutsätta att kvaliteten på assistansen drastiskt kommer att sjunka. Man kan ifrågasätta om det ens kan kallas för personlig assistans längre – snarare personlig dissonans.

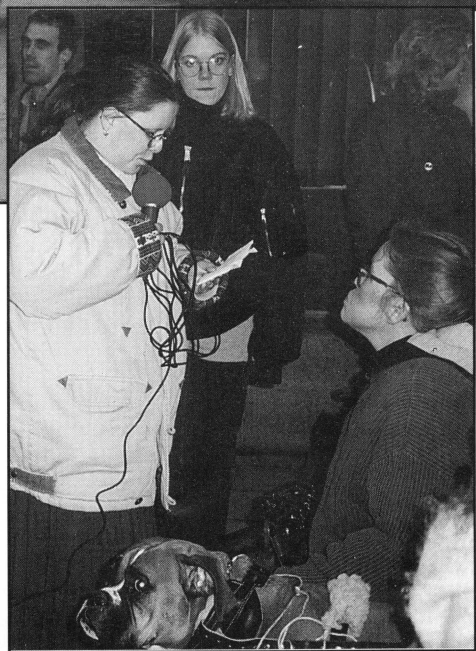
Demonstrationen framför socialdepartementet på Jacobsgatan 26 var en storartad protest från det oberoende AssistsansSverige. När jag tillverkade STILS demonstrationsskyltar, tog jag till ett par extra, så det skulle räcka åt alla. I verkligheten drunknade de i ett hav av olika plakat och banderoller med kraftfulla budskap. Vi var över 300 personer på plats (lite olika uppgifter om mängden har cirkulerat. 300 är min egen kvalificerade gissning.) När Ingela Thalén mötte folkhavet utanför entrén, kunde hon inte ta miste:

Ingen accepterade de föreslagna nedskärningarna i assistansreformen. Den förkastades i sin helhet.

Redan dagarna efteråt, kom också det

första uttalandet.

"Barn under 16 år skulle inte längre undantas från personlig assistans". En delseger var vunnen. Nu återstår resten. Framför allt är det otänkbart att sänka ersättningen per assistansstimme så lågt att kooperativ blir omöjliga att driva. Vem skulle vinna på det? Inte jag som skattebetalare i alla fall. Om någon skulle beräkna de nationalekonomiska konsekvenserna av att ta bort incitamenten att göra saker i egen regi, skulle de häpna över de kostnader som uppstår på andra håll. Bara det faktum att sänka människors livsglädje sprider ringar på vattnet till samhällets alla funktioner. Vi presterar sämre när vi vet att våra medmänniskor får det sämre menar jag.

Ur den vilja som stil en gång växte fram, måste vi nu hitta inspiration och glöd i kampen mot de onda som knackar på vår dörr. Känn efter vad du själv orkar med. Även det minsta bidrag ger effekt. Med ett samtal ger du någon en knuff framåt. Med ytterligare ett, får du någon att förstå vilka allvarliga följder assistansutredningens förslag får. Försök på ditt sätt.

Själv har jag "pappadagar" tillsammans med min alldeles nya son. En gåva som kräver sin far på personlig assistans. När jag beviljas ledighet, glöder datorn, faxen och ibland däckerna på bilen i jakten på den oroshärd som aldrig ska få fäste i assistansen.

VI SYNS PÅ BARRIKADERNA
JOHAN S

"Carl", "Klimax" och "Karin" kör...

Niklas Olund är 18 år och spelar rollen om "Klimax" i TV 4:as populära såpopera "Tre Kronor". Seriens Klimax blev för er som inte känner till det vådaskjuten av sin far vid ett bankrån. Klimax blev förklamad och tar sig numera fram med rullstol. I ett avsnitt nyligen blev han och seriens "Bimbo" föräldrar.

Producent Kristian Vikander berättar att han själv tillsammans med Peter Falk skriver ett grovt rammanus till serien och att det fortlöpande manuset sedan läggs ut på olika författare, ofta i samarbete med skådespelarna.

– Det var inte situationen med vådaskottet som avgjorde att Klimax skulle få sitta i rullstol. Vi ville helt enkelt ha in den problematiken i serien, och det var aldrig frågan om att rollgestalten efter ett tag skulle resa på sig och gå, säger Kristian Vikander som också tillägger att Niklas Olund gjort en hel del research inför rollen.

Vi ringer upp en entusiastisk och engagerad Niklas Olund som verkar ta sin roll på stort allvar.

– *Var har du som artonåring hunnit skaffa dig för scenisk bakgrund?*

– En avhoppad teaterlinje på gymnasiet, men jag tycker att praktiska erfarenheter också är lärorika.

– *Hur kommer det sig att du fick rollen som Klimax?*

– Jag hade en roll i filmen Kådisbellan och blev sen uppringd och tillfrågad om jag ville vara med i Tre Kronor.

– *Producenten Kristian Vikander sa att du hade lagt ner en hel del research inför rollen?*

– Ja, Jag tycker det är viktigt att inte slarva med den delen. När vi kontaktade rullstolsfirman Pantéra träffade jag Jalle Jugnell som blev till god hjälp. Det är rätt skönt att ha någon man kan ringa om man har några frågor. Han blev till en början överraskad av mina frågor. Jag undrade

"Klimax", "Carl" och "Karin" kör rullstol i våra TV-kanaler. Klimax i Tre Kronor, Carl i Reeriet och Karin i trotjänaren Hem till byn. STILETTEN beslöt sig för att se närmare på de båda första serierna som väl närmast kan karaktäriseras som såpoperoer och då ur aspekten hur de är producerade. TV 2:s Hem till byn startade redan i början på sjuttioalet och har sedan dykt ner på den svenska verkligheten i ytterligare två omgångar. Manusförfattare har hela tiden varit Bengt Bratt och intentionen hos honom har säkert inte i första hand varit underhållning.

Hur ser då bilden av Carl och Klimax som personer med funktionshinder ut? Av Bror Yngve Andersson ansvarig för ramberättelsen i Rederiet får vi veta att serien i första hand utspelar sig på en arbetsplats, att det är en båt och att det innebär arbetsuppgifter som en person i rullstol inte klarar av. Att den enda hemmiljö som existerar i serien är skeppsredaren Reidar Dahléns och att handikapputrusta densamma skulle kännas främmande för tittaren.

tex hur man tar på sig byxor när man sitter i rullstol, kanske för er en självklarhet, men för mig en helt ny situation och jag vill ju vara trovärdig.

Vi arbetar oftast i symbios med regissör och manusförfattare. Jag hade tex velat arbeta mer med den första tiden på sjukhuset, men tidsbristen och den sceniska framställningen minskade möjligheterna.

– *Hur känns rollen för dig nu?*

– Det har hela tiden varit en utmaning på

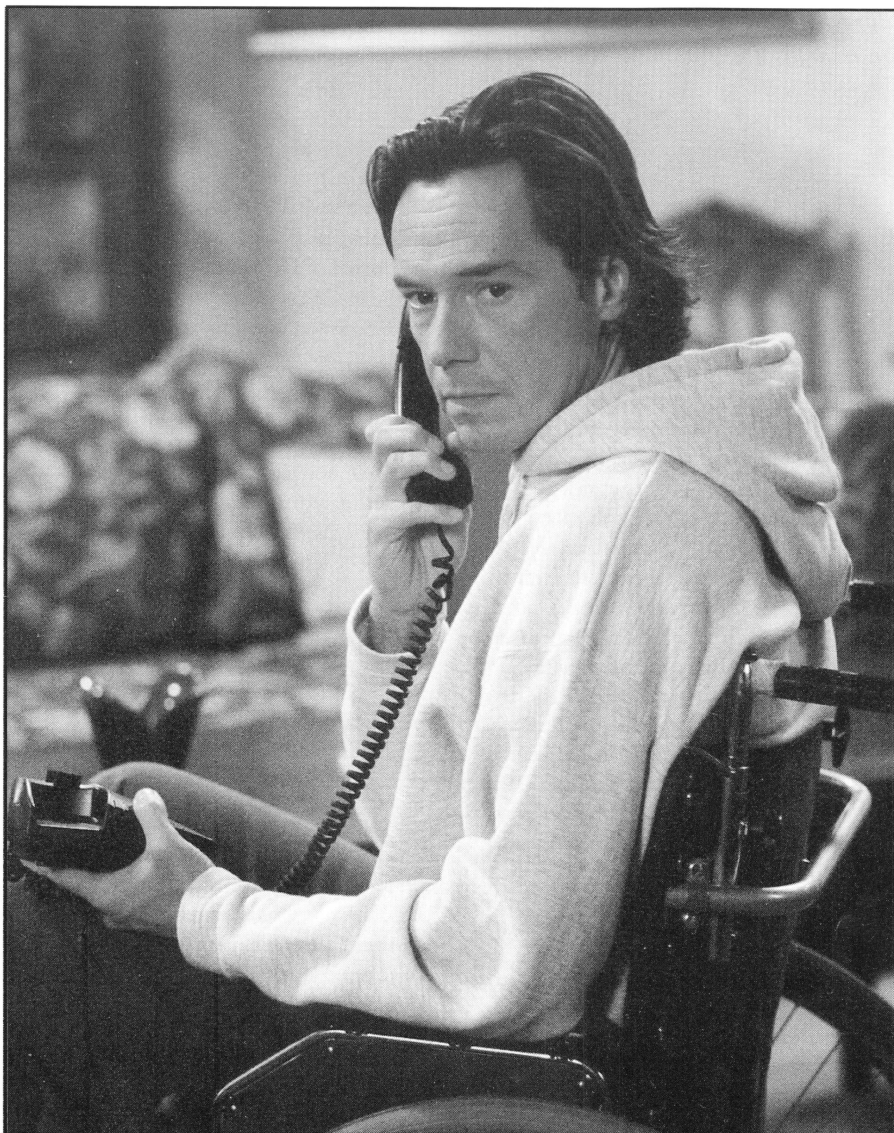
många sätt. Det är slående hur små praktiska detaljer sätter hinder i vägen. Jag har tex gång på gång tjatat och klagat på koreograferna om trösklar, för trånga dörrar och tunga otympliga möbler som står i vägen och huset där vi bor saknar tex ramp. Där finns bara en stentrappa...

Jag berättar om STILETTENS artikelserie om funktionshinder och föräldraskap och om en del praktiska lösningar jag beskrivit där. Niklas blir entusiastisk och jag lovar sända över de senaste numren av tidningen.

Niclas Olund som Klimax och Oyana Lugn-Rodriguez som Bimbo. Foto: Joakim Strömholm/TV 4

rullstol i våra TV-serier

Framtiden är oviss för Carl (Bengt Bauler). Vem vill anställa en rullstolsbunden styrman? (Kanal 1:s bildtext. (Foto: Carl-Johan Söder)

Rollfiguren Carl i Kanal 1-serien *Rederiet* kör rullstol efter ett misslyckat självmordsförsök. Bakgrunden är knarkskulder med hot om repressalier och ett traumatiskt förhållande till modern. Carl är därför bitter och cynisk. Som representant för människor med funktionshinder (vilket han lätt blir), är han, med sin totala avsaknad av självtillit och sina orimliga krav på omgivningen, en katastrof för oss som arbetar med information och opinionsbildning i dessa frågor.

Bilden av oss blir förödande eftersom den målas upp i en av våra mest populära TV-serier, med den genomslagskraft som

mediet i sig själv har. Effekten blir än mer förödande nu när solidariteten urholkas alltmer. Förståelsen för vår situation och våra krav på medborgerliga rättigheter minskar i takt med krisspökets härjningar och nedskärningarna hotar snart hela den offentliga sektorn. Kort sagt, Carl (dvs vi) kan lätt uppfattas som en grupp bortskämda individer som redan har mer än vi behöver och som kan behandlas därefter.

Lotta Lejdström är projektsekreterare för *Rederiet*. Hon berättar att serien i stora drag planeras av en manusgrupp och att sedan varje avsnitt utformas av olika manusförfattare efter dessa riktlinjer.

När jag berättar om den eventuella skrotningen av den nya lagen LASS säger hon att hon personligen har full förståelse för mina farhågor men hänvisar till Bror Yngve Andersson som så att säga är ansvarig för den ideologibärande delen i serien.

Lotta Lejdström berättar emellertid vidare att hon själv till för tre år sedan arbetade inom boendeservice, men att hon inte längre stod ut.

– Jag tyckte att jag ideligen körde huvudet i väggen. Det är ovärdigt att inte satsa mer resurser på det här området. Att som brukare tex varje dag mötas av en ny person osv.

Lotta känner till STIL och känner dessutom människor som jobbar som personliga assistenter. Hon hänvisar till det senaste avsnittet där Carl faktiskt begåvats med en personlig assistent. (Den personliga assistenten sa sig komma från hemtjänsten? Hon visade sig besitta goda kunskaper i självförsvar, övermannade en av Carls utpressare och uppdagades slutligen vara förklädd polis?).

Bror Yngve Andersson svarar på frågor om seriens innehåll och grundidéer och allmänt om mina farhågor om opinionsbildning och det aktuella politiska läget. Serien fångar alltså för närvarande ca 2.5 milj svensks intresse varje vecka.

– *Var det medvetet att föra in problematiken att sitta i rullstol med allt vad det innebär?*

– Nej vi har inte alls haft den idén. Det är så att säga bara tillfälligt. Låt mig säga så här: En stor skillnad mellan serierna *Tre Kronor* och *Rederiet* är att i tre kronor är miljöerna till stor del förlagda i hemmiljö medan *Rederiet* endast har en enda sådan och det är Reidar Dahls hem. Resten är arbetsplats och det är båten, där folk både arbetar och bor. Det skulle inte fungera om vi handikappanpassade Reidars hem och på båten kan han ju inte arbeta. Där ingår ju speciella uppgifter som livräddning osv. Det har alltså inte varit så viktigt att studera in rollen Carl i rullstol. En annan sak är att serien inspelningsmässigt ligger ca ett halvår i förväg. Den kan alltså omöjligt kommentera vad stadsmakterna gör idag.

STILETTEN har haft en rad artiklar om ADA, Americans with Disabilities Act, den hittills mest omfattande lagstiftning i världen som förbjuder diskriminering pga funktionshinder. Lagen tillkom 1990 och har väckt ett enormt intresse utomlands. Även i Sverige börjar man se ett försiktigt intresse som förmodligen fått draghjälp av det hårdnande ekonomiska klimatet.

Jag var nyligen inbjuden som föredragshållare av HSO, Handikapporganisationernas samarbetsorgan (fd HCK). Nedanför redogör jag för mina intryck från diskussionen och återger mitt bidrag till seminariet.

Ett referat om HSO:s seminarium om ADA

Inbjudningarna till seminariet hade gått ut till alla förbund som är anslutna till HSO, men det kom endast 16 deltagare. En del av dem hade varit med på en studieresa till Washington D.C. som arrangerades av den svenska Handikappombudsmannen. Några få av seminariets deltagare hade egna synbara funktionshinder. De var äldre och kom från andra landsdelar.

KUNSKAPSNIVÅN OJÄMN

Kunskapsnivån hos deltagarna var ojämn; några visste tex inte vad förkortningarn SRF (De Synskadades Riksförbund) eller PBL (Plan- och bygglagen) betyder.

Efter inledningen av HSO:s ordförande Margareta Persson följde en allmän översikt över lagens innehåll och dess konsekvenser hittills för våra amerikanska kamrater. Föredraget hölls av Lars Lindberg, HSO:s internationelle sekreterare och själv hörselskadad. Lars var praktikant under två sommarmånader vid justitiedepartementet i Washington, D.C. Han håller på att avsluta en rapport om sina erfarenheter och vi hoppas kunna återge den i ett senare nummer av STILETTEN

På eftermiddagen var det Rolf Carlsson, NHR:s förbundsordförande och jag som inledde diskussionen. Rolf uttryckte en stark oro inför möjligheten att en svensk antidiskrimineringslag på sikt skulle kunna leda till ytterligare nedskärningar av de insatser typ hemtjänst och färdtjänst som finns idag. Jag återger mitt anförande här nedan.

Den påföljande allmänna debatten kännetecknades av ett starkt försvar av "de gamla traditionella svenska värdena, av de svaga i samhället och den generella välfärden". Några av de äldre deltagarna var uppenbarligen oroliga över att en lagstiftning i ADA:s anda i Sverige mest skulle gynna "de starka och rika".

Denna reaktion är mycket intressant, om jag får lämna rapportörens roll och göra en per-

sonlig kommentar här. Den bygger på en serie missförstånd enligt min mening. För det första antar man att de "svaga" i dagens Sverige redan har det skydd av samhället som de behöver. Jag nämnde då min egen erfarenhet med kommunens medgivande för adoption, (se förra numret av STILETTEN) som kostade min fru och mig 4 år av kamp i domstol eftersom det saknas lagar som förbjuder den typ av uppenbar diskriminering i Sverige. Jag nämnde också det enkla faktum att jag i motsats till de icke-funktionshindrade deltagarna – inte kan ta bussen från Reimersholme (där HSO har sitt kontor) till Hornstull, eftersom SL har rätt att diskriminera oss. HSO:s funktionärer verkar leva i en värld av gamla visioner utan kontakt med gräsrotternas villkor.

För det andra tycks man inte känna till hur den amerikanska handikapprörelsen fungerar. Att man kämpar för hela gruppen och inte enbart för "de starka". Den svenska grenen av Independent Living-rörelsen har ju lärt sitt arbets-sätt från kamraterna i USA. "Peer support" dvs ömsesidigt kamratstöd kommer därifrån. STIL är ju det bästa exemplet på hur en grupp "svaga" kan bli starka, om de sluter sig samman och stöder varann.

JURIDISKA CENTRA FÖRSVARAR RÄTTIGHETER

Man känner antagligen inte heller till att den amerikanska rörelsen har byggt upp ett antal forskningsinstitut och juridiska centra som dels ska försvara enskildas och gruppens rättigheter med hjälp av befintliga lagar och dels förbereda och driva fram ny och bättre lagstiftning. Mycket av ADA:s tillkomst beror på deras arbete. (STIL:s processassistans har starkt påverkats av amerikanska förebilder.) "De starka och rika" hade aldrig behövt ADA, de skulle ha klarat sig ändå – precis som de icke-funktionshindrade funktionärerna i den svenska handikapprörelsen.

En deltagare ställde det gamla svenska målet om generell välfärd mot vad han kallade det liberala målet om att alla ska ha lika start-

chanser. I Sverige, sa han nöjer vi oss inte med lika startchanser utan vi vill också kunna ge stöd till de som behöver det, under själva loppet. Han var rädd att ADA med sitt mål om lika villkor skulle kunna försvaga den generella välfärden. För mig lät dessa invändningar märkliga. Som jag ser det har vi som har omfattande funktionshinder långt ifrån samma villkor som våra icke-funktionshindrade anhöriga, vänner och grannar när det gäller de mest enkla och grundläggande saker som bostad, utbildning, arbete, fritid och familjeliv. Att ha en lagstiftning som säkrar oss lika "startchanser" skulle vara en bra bit bättre än vad vi har idag! Och varför skulle lika startchanser leda till försämrat individinriktat stöd? Kan vi inte ha både och: tillgängliga byggnader och kommunikationer å ena sidan och personlig assistans och handikappersättning å den andra? Varför skulle det ena utesluta det andra?

Själv framhöll jag att antidiskrimineringslagar kan ge god utdelning i det långa loppet när det gäller tillgängligheten i infrastrukturen. Det är mycket lättare för politikerna att dra ned individinriktade stödsatser typ färdtjänst, när ekonomin trasslar, än att dra ned på de allmänna kommunikationerna. Har man en gång gjort alla bussar tillgängliga, kan man inte dra ned tillgängligheten igen för att spara pengar

ADA HAR ÖKAT KUNSKAPSNIVÅN

ADA har väckt stort intresse utomlands. Världen över informerar sig handikapprörelsen och skickar studiebesök till USA. ADA har ökat kunskapsnivån på hur man skriver antidiskrimineringslagar, hur man förankrar lagar hos viktiga samhällsgrupper, hur man genomför aktioner för att öka medvetenheten om våra rättigheter hos allmänheten och politikerna.

De flesta deltagarna vid HSO-seminariet verkade dock inte dela detta intresse. Vid mitt lunchbord blommade samtal först upp när en kvinna med funktionshinder entusiastiskt berättade om hur man kunde få en skraddarsydd förteckning över alla svenska stiftelser, för att söka bidrag till en behövlig resa till Vintersol.

Min slutsats från seminariet: ska vi vänta på HSO för en antidiskrimineringslag, så måste vi vänta länge.

ADOLF RATZKA

Folkhemmet och lagar mot diskriminering

Det är en väldig skillnad att få det som en rättighet, i egenskap av medborgare eller att få det som en nådegåva, i egenskap av "annorlunda".

Olof Palme vid HCK:s kongress 1985:

I april 1989 arrangerade STIL i samarbete med Handikappinstitutet ett seminarium om anti-diskrimineringslagstiftning. Som inbjudna gäster hade vi Henry Enns, dåvarande ordförande i DPI, Judy Heumann, dåvarande direktör i WID, California och Kalle Könkkölä, dåvarande ordförande i DPI:s kommitté för mänskliga rättigheter. Bland de svenska deltagarna fanns Gerhard Larsson, ordförande i handikapputredningen.

Seminariet resulterade i att Larsson blev intresserad av den lag man höll på att genomdriva i USA, ADA, och några från utredningen reste sedan till USA för att närmare informera sig. Men intresset för seminariet från den svenska handikapprörelsen var måttligt. Det kom ett dussin företrädare för olika föreningar och den allmänna tonen var att det var väl inte så mycket man kunde lär sig från andra länder.

DOMSTOLARNA HAR ETT STORT UTRYMME

Innan jag kom till Sverige studerade jag och arbetade i 7 år i Kalifornien. I USA säger man "Life is a contact sport" alltså livet är som amerikansk fotboll, där man knuffar omkull varandra och där den starkaste vinner. Statens roll är begränsad vilket avspeglar sig i det låga intresset för politiken exempelvis valdeltagandet. Däremot har domstolarna ett stort utrymme: ju hårdare spelet är, desto större behov finns det för regler och domare. Människor som tillhör underprivilegierade och diskriminerade minoriteter är tvungna att sluta sig samman och kräva lagar som slår fast och försvarar gruppens rättigheter. Det finns en lång och stark tradition av medborgarrättsrörelser: de svarta, de spansktalande, kvinnorrörelsen och de homosexuella.

I Sverige har vi inte samma långa erfarenhet. Jörgen Hermansson från Demokratirådet sa i DN (95 11 20):

"Diskussionen om fri- och rättigheter

har länge försumrats i Sverige som präglats av pragmatism och förhandlingslösningar. Det är frågan om en underlåtenhetssynd i den gamla svenska modellen."

Varför? Jag tycker att folkhemsvisionen ingav en stor del av befolkningen illusionen om att Sverige är ett samhälle där man inte behöver ha vassa armbågar, där man inte behöver kämpa för sina rättigheter. I folkhemmet – i analogi med ett familjehem – är det ju föräldrarna (läs politikerna i stat och kommun) som ser till att alla får den kakbit de ska ha. I folkhemmet finns därför inget behov av en medborgarrättsrörelse och antidiskrimineringslagar.

Handikapprörelsen anammade folkhemsvisionen och arbetade för materiella stödåtgärder i form av individinriktade bidrag och tjänster från stat och kommun. Det har betytt mycket för den materiella välfärden för många av oss. Bieffekten har varit att befolkningen och vi själva har lärt oss att se oss som bidragstagare. En annan effekt har varit att rörelsens medlemmar har vant sig vid att passivt se på när rörelsens toppar förhandlar med statsmakten. Det är uppenbarligen svårare i Sverige att samla ihop folk till demonstrationer och aktioner än i många andra länder.

MER RESPEKT

I USA har handikapprörelsen satsat på att bygga upp anti-diskrimineringslagar som ett instrument i kampen för lika villkor. De åtgärder som lagarna kräver – mest investeringar i infrastruktur och skydd mot diskriminering – kostar relativt lite. Effekten har varit att befolkningen ser på personer med funktionshinder med mer respekt. Man respekterar den som kämpar hårt från ett underläge. En annan effekt har varit att ett stort antal människor med funktionshinder har engagerat sig i kampen för de nuvarande lagarna under lång tid och därmed känner delaktiga och stolta över dessa framgångar.

I USA finns det en lång tradition av att använda rättssystemet för att åstadkomma sociala förändringar. Ett exempel: redan före ADA hade delstaten Kalifornien lag-

stiftning på tillgänglighetsområdet som föreskriver tillgänglighet av befintliga offentliga byggnader vid renovering. I ett omskrivet fall fick en restaurangkedja betala \$750.000 i skadestånd när en rullstolsbrukare fick bäras två trappsteg för att komma in i restaurangen, som enligt gällande lag borde ha varit tillgänglig. Dagen efter domen såg restaurangkedjan över alla sina restauranger. Tänk på den pedagogiska effekten av ett sådant straff!

I Sverige gör man inte så. För det första finns det ju inte så många lagar som man kunde återopa. Min väninna Judy Heumann, statssekreterare på utbildningsdepartementet i Washington, frågar mig ofta "varför stämde ni inte kommunen när de vägrade er medgivande för adoption enbart på grund av ditt funktionshinder?". Hon har svårt att förstå att det inte finns lagar i Sverige som förbjuder uppenbar diskriminering.

Men även där det finns lagar drar man sig i Sverige för att stämma. Ni kanske kommer ihåg olycksfallet i tunnelbanan här i Stockholm för 2 år sedan. En kvinna som använder rullstol blev meddragen av tåget, som satt igång trots att dörren inte var stängd. Hon kastades på rälsen, bröt några revben och tappade medvetandet. Hon klarade sig dock men ville inte stämma SL. Hade detta hänt i USA, så skulle trafikföretaget varit tvunget att betala miljoner i böter och skadestånd. Som följd skulle man ha installerat automatiska anordningar som förhindrar att det händer igen. Men SL behövde inte betala och de automatiska anordningarna saknas fortfarande.

INGEN MOTSÄTTNING MELLAN DE TVÅ INRIKTNINGARNA

På grund av inriktningen på individuella stödåtgärder är det lättare för mig i Sverige att få personlig assistans och att komma ur sängen på morgonen. På grund av antidiskrimineringsinriktningen i USA är det lättare för mig där att ta bussen vid nästa hörn. Det finns ingen motsättning mellan de två inriktningarna. Vi behöver komma ur sängen och upp på bussen, i USA och i Sverige.

ADOLF RATZKA

Från HIL

Jag såg rätt. Man borde ta bort rd i ordet. För de erbjudna tjänsterna liknar mer bopkapstransport än persontransport. Jag kan ta några exempel bara från den närmaste tiden. Jag var och hälsade på min dotter utanför Anderslöv. Det var Riksfärdtjänsten som ombesörjde resan. Eftersom jag inte pratat tydligt så var det min assistent som ringde in beställningen. Hon fick beskedet att en sån resa skulle egentligen beställas tre veckor i förväg men hon skulle göra ett undantag. Jag satt bredvid när assistenten ringde och hon frågade mig om ditresan kunde ske kl. 10 och hemresan kl. 16. Jag accepterade och jag hörde hur hon vidarebefordrade beskedet till den vänliga och tjänstvilliga tjejen på Riksfärdtjänsten. På lördagen anlände bilen på utsatt tid och vi åkte iväg. Vi hade en trevlig dag hos min dotter som jag inte besökt på ett och ett halvt år. Klockan blev fyra men någon bil anlände inte. Vi väntade en stund till men till slut ringde min assistent för att fråga var bilen blivit av. Nu är det så att Riksfärdtjänsten inte jobbar på lördagar så när vi ringde den vanliga färdtjänsten blev vi hänvisade till ett nummer i Gällivare! Där tittade den som svarade på datorn och meddelade att återresan var öppen. Det var alltså inte beställt någon återresa. Den var öppen! Efter diverse telefonerande lyckades vi få en bil som körde oss hem till Helsingborg. Vi var ca 2 timmar försenade men hade vi inte ringt och varit så envisa hade vi väl fått tillbringa vår levnads höst hemma hos min dotter.

Jag har inte suttit i rullstol så länge. Knappt ett år. Men jag har fått en elektrisk rullstol nu. Toppen! Men det saknas en hel del upptäcker man efter hand. Tex om man vill ta med sig något när man är ute och gör stan osäker. Jag är rökare av födsel och ohejdad vana så jag skulle vilja ha mina cigaretter och tändare lätt tillgängligt. Som det nu är måste jag säga åt assistenten att jag är röksugen och hon plockar då fram rökverken ur ryggsäcken. För jag, liksom många andra har naturligtvis en sån. Den är bra för att inte säga nödvändig. Men den har ett stort fel trots allt. Jag kommer inte åt den själv. Tänk om man hade haft en sorts korg på rullstolen så att man kan komma åt cigaretterna, tändaren, glasögonen och andra livsnödvändiga saker man måste släpa med sig. Titta bara

Färdtjänsten

Nästa incident skedde fem dagar senare när jag anlätade färdtjänsten. Den här gången var det den ordinarie. En förening jag är med i hade ordnat ett teaterbesök för sina medlemmar. De hade också beställt färdtjänst en vecka tidigare. Bilen körde oss till teatern i tid och vi såg föreställningen. När vi skulle åka hem kom ingen bil. Vi satt och väntade och en assistent ringde flera gånger och efterlyste bilen. Han fick till svar att den snart skulle komma och att den var lite försenad. Eftersom det var kallt och blåsig ut så satt vi i foajen och väntade och teater-vaktmästaren gick fram och tillbaka och väntade han också. Han skulle låsa och stänga teatern. Efter ca en timme kom bilen och jag följde med en kompis hem. När vi kom hem till honom ringde min assistent och beställde hemfärd till klockan tolv. Tjejen som tog emot beställningen sa, att eftersom chaufförens sista körning var kl. 11.10 så borde han hinna till kl. 12. Han kom halv två. Min kompis, som också har ett funktionshinder, höll på att säcka ihop av trötthet och de två assistenterna som var med jaspade käkarna ur led. Vem betalar deras övertid? De futtiga timmar vi fått tilldelade som assistenttid, ska de användas till att vänta på färdtjänst?

På tisdagen skulle jag åka igen. Min kom-

pis hade skrivit en teaterpjäs som skulle uppföras på en fritidsgård här i staden. Pjäsen började kl. sju så min assistent beställde en bil så vi skulle komma i tid. Efter diverse palavrar bestämdes det att bilen skulle hämta oss kvart i sju. Knappt om tid men det kunde gå. Bilen hämtade oss närmare halv åtta. När vi kom fram var pjäsen nästan slut. Vi som kunde fick klappa i händerna, gratulera skådespelarna, klä på oss och åka hem. Jag tycker inte att det är en lyckad teaterkväll om man säger så.

På mig verkar det som om man tänker att det är ju bara handikappade och med dem är det inte så noga. De har ju god tid på sig. Anledningen till en sån inställning är antagligen bristande konkurrens. Fanns det något annat alternativ så fick Samres antagligen inte en enda körning och skulle snart ha gått i konkurs. Det går till så i marknadslivet om man har undermåliga produkter.

Men jag har ett förslag som kanske kan lända till en skärpning. Vi som har assistenter är ju också en slags arbetsgivare. Varför inte debitera Samres för assistenternas extratid? De har ju betalt och kostar alltså pengar. Någon måste betala och varför ska vi betala för Samres inkompetens?

THORSTEN SÖDERGREN,
EN AV DE MISSNÖJDA

Idébank

i en damväska! Jag fick en sådan korg gjord av en av mina assistenter. Han plockade ihop en parasollbehållare och ett bestickställ och så köpte vi lite prylar i järnaffären. Det blev en korg som fungerade och jag hade stor nytta av den så länge den var hel. Det var ju en prototyp.

Häromdagen besökte jag en handikappmässa. Det var förvånande vad lite saker det finns på marknaden. Jag pratade med en rullstolsförsäljare och efterlyste min korg och liknande. Det finns inte svarade han, men vi ska nog börja tillverka sådant

snart. Det görs alltså inga grejor i stil med min korg ännu. Vi rullstolsburna och andra med funktionshinder har därför chansen att komma med idéer och kunna påverka utvecklingen av grejor som är anpassade efter våra behov. Därför vill jag föreslå att vi sätter oss och ritar eller skriver ned vad vi tänkt ut. Bara vi själva vet ju vad vi vill ha och hur det ska se ut. Låt er IL-avdelning ta hand om förslagen så skapar vi en idébank som tillverkarna kan utnyttja och ta del av. Då får vi grejor som vi vill ha dem och inte något som någon gissar hur det ska vara.

Gör en insättning på IDÉBANKEN!

TORSTEN SÖDERGREN

HÖRT, TYCKT, TÄNKT OCH KNYCKT

Illustration: Jenny Gustavsson Ewers

Mental utveckling

Här om dagen var jag på ett föredrag om Mental Utveckling. Det var ett både trevligt och intressant föredrag som jag hade stor behållning av. Men det var inte det jag ville prata om. Det var så att föredragshållaren pratade och pratade och jag mer eller mindre slölyssnade. Han slutade prata och gjorde en eftertänksam paus och sa: "– Har jag berättat om den där undersökningen i Japan ..." Och så tyckte jag att han sa något om chimpanser. Jag lyssnade extra noga (jag hör nämligen lite dåligt) men han snackade bara om cancerpatienter. När han pratat om dom en stund fick jag för mig att han hade sparat ur och sa "– Vad hände med chimpanserna?" Jag såg att föredragshållaren blev förvirrad och min assistent tystade ner mig och han fortsatte föredraget. Nu hör det till att jag fått tre hjärninfarkter och dessutom en halspares, så jag har svårt att tala och att kontrollera mitt skratt. När föredraget var slut rullade jag fram till föredragshållaren och frågade med min lågmälda och slem-bubblande röst "– Hur fan gick det med chimpanserna i Japan?" Han ställde sig helt frågande och fortsatte att prata om cancerpatienter. Jag insåg då att jag hört fel och började skratta och det blir ett ljud som skulle hedra vilken sinnessvag som helst. Assistenten och jag skrattade hela vägen hem i färdtjänstbussen. Här hade hållits föredrag hela eftermiddagen och så kommer Helsingborgs byfåne och den enda frågan han har är om några djävla chimpanser som han inte ens snackat om. Det är inte lätt att hålla föredrag.

TOTTE, BYFÅNE

TASS – ny tidning om personlig assistans

STILETTEN noterar att vi inom informationsområdet om personlig assistans fått en konkurrent eller hur man nu ska se det. Det är tidningen TASS, organ för föreningen IfA, Intressegruppen för Assistansberättigade.

Vilhelm Ekensteen är ansvarig utgivare och redaktionsrådet består av Anna Eriksson, Lars Hagström och Jörgen Erlands-son.

IfAs syfte är att främja bildandet av kooperativ på området personlig assistans, en viktig bit är därför information och TASS ska enligt programförklaringen:

"bevaka vad som händer med assistansreformen, förmedla nyheter och infor-

mation som berör just personlig assistans. Vi försöker också blanda upp allt det allvarliga med ett kåseri varje månad som också berör personlig assistans.

Nummer 2, 95 omfattade 20 sidor häftade i hörnet. Texten är satt på en ordbehandlare, men den är i grunden dåligt redigerad och enligt min mening saknar den grafisk formgivning.

Ur innehållet kan man tex läsa:

Vad skiljer de olika arbetsgivarorganisationerna åt?, Utbildningsbehov, Som klippt och skuret, Noterat, Assistansverksamhet vad är seriöst?, Assistansprojektet vann guld, Att resa med assistans för att ta några exempel.

Första numret av "Pastillen"

Johan Sjögren står som producent för STILs nya satsning på det interna veckobladet Pastillen. Johan skriver själv:

"Bäste läsare, STIL har vuxit kraftigt sedan starten för drygt tio år sedan. Informationens vägar var korta – alla kunde träffas samtidigt. Idag är vi 140 arbetsledare och kräver en möteslokal av anseende. Betydelsen av information och att känna sig delaktig har dock inte minskat med åren, snarare tvärtom.

Johan undrar om Pastillen är ett bra namn och efterlyser eventuella andra förslag.

STIL i England

PASTILLEN Björn Jidéus deltog i september på en Helioskonferens i England. Ett led i uppdraget att göra IL känt och föra hem idéer. Helios är en funktion inom EU som arbetar med frågor som rör människor med funktionshinder.

Nya "färdtjänstgrupper"

PASTILLEN Två nya arbetsgrupper för transport/färdtjänst bildades på STILs senaste medlemsmöte.

Eva Lindberg arbetsledare, leder en grupp som skall utreda vilka våra lagliga möjligheter är att förändra färdtjänsten.

Boel Jorup leder en grupp som skall försöka hitta STILs gemensamma ståndpunkt/vilja i färdtjänstfrågan och sätta sig in i Adolf Ratzkas tidigare arbete.

"Resultatkontraktmetoden"

PASTILLEN Kansliet var på kurs och lärde sig en metod för kartläggning av alla kansliintressenters behov och hur de kan tillfredsställas

HÖRT, TYCKT, TÄNKT OCH KNYCKT

BRUD

Brukar-Resurs för Utveckling av Datorhjälpmedel

Idén om brukarmedverkan föddes när det runt om i världen införs en alltmer teknologibaserad hjälpmedels- och rehabiliteringsverksamhet. Kort och gott, sakkunskap hos alla experter iväderbitna rockar hjälper inte till. Deras goda vilja att utveckla nya teknologibaserade hjälpmedel och medel för rehabilitering kräver gedigen kunskap, som bara kan ges utav att leva och fungera med ett funktionshinder. Alltså är det i hög grad nödvändigt att ha egna erfarenheter av att leva med ett funktionshinder, för att i samverkan med just denna expertis, utforma framtidens digitala hjälpmedels- och rehabiliteringsverksamheter. Därav namnet brukarmedverkan. Vi funktionshindrade har den erfarenhet som krävs för att gå framtiden till mötes. Med andra ord – att leva med ett funktionshinder är en resurs att rehabilitera andra som har funktionshinder.

BRUD-idén bearbetas

Den grundläggande idén är att bara ett nära samarbete mellan brukare och producent-etablissemangen, som riktigt bra medel kan utvecklas.

Tillsammans med organisationer för funktionshindrade och AMI i Göteborg. Utnyttja denna unika resurs till att bygga upp en tvåårig försöksverksamhet med sikte på permanent etablering. Innehållande en grupp av "grövre" funktionshindrade brukare av denna teknologi, att vara en resurs för att granska kvalitet av teknologiskt material, samt genomföra informationsspridning och introduktion av dessa ibland uppåt väggarna byggda hjälpmedel till datorn etc.

Projektet genomförs med en sk kärngrupp om tre till fem funktionshindrade med ett "insnöat" intresse för teknologi och den digitala fronten. Redan nu ligger det i luften så att säga en positiv vindpust till brukarmedverkan.

STEFAN BLOM TEL 031 -135 35

Vad ser du?

Vad ser du?

Oavsett om vi har fått våra funktionshinder vid födseln eller senare i livet så präglar de oftast stora delar av våra liv. De bestämmer i stor utsträckning våra livsvillkor och påverkar ofta många aspekter i vår vardag.

För de flesta av oss är funktionshindret dessutom den "egenskap" som människor först lägger märke till när de träffar oss. I undersökningar har man konstaterat att det i genomsnitt tar tre sekunder för oss att bilda oss en uppfattning om en människa när vi träffar henne för första gången. Synintrycket är alltså avgörande. I vårt fall får vi finna oss i att våra funktionshinder kommer att spela en avgörande roll i denna första bedömning.

Vår identitet byggs i stor utsträckning upp av hur andra betraktar oss. Det ligger en uppenbar fara i att vår identitet i första hand kommer att präglas av våra funktionshinder.

Nyligen gjorde Riksförbundet mot Reumatism en undersökning bland sina fibromyalgimedlemmar där man bl.a. frågade om de kunde se något positivt i sitt funktionshinder. Många svarade "NEJ" med stora feta bokstäver, men över hälften svarade att sjukdomen även hade fört med sig något positivt.

Det finns ju ett talesätt som heter: "Inget ont som inte har något gott med sig!" I våras hade jag förmånen att föreläsa för en grupp scouter från hela Europa som hade samlats i Strasbourg. Temat för deras konferens var hur de kunde anpassa sin verksamhet till att bli mer tillgänglig för funktionshindrade. En av deltagarna kom från Irland och han berättade att deras Independent Living-organisation årligen arrangerar en marsch under parollen "Disability-Pride". Det handlar alltså om att visa stolthet över sitt funktionshinder.

Kanske skulle vi behöva något liknande i Sverige. För även om vi inte kan göra så mycket åt att det första som folk ser när de

träffar oss är vårt funktionshinder, så kan vi i alla fall påverka deras uppfattning genom att själva ha en annan utstrålning. För det omvända gäller ju också – att andras uppfattning om oss i hög grad påverkas av vår självuppfattning.

Och vår självuppfattning kan vi påverka. Vi kan välja om vi vill lägga vår uppmärksamhet på det vi klarar av eller på det vi inte klarar. Ett funktionshinder innebär alltid svårigheter i vardagen av varierende grad. Således är det förfärligt lätt hänt att vi börjar ägna vardagen och vår uppmärksamhet på det som vi inte är bra på – det vi inte kan. På så sätt kan hela livet bli ett enda stort kämpande i vardagen med sådant som är svårt att genomföra.

Om vi däremot koncentrerar oss på att utveckla de talanger vi har – det som vi verkligen är bra på och känner glädje över, så är det troligare att vi trivs och känner lycka i våra liv. Ett första steg kan vara att göra den här övningen som går ut på att du ska fullfölja meningen: Jag är inte så bra på ... men jag är ganska bra på ... " Jag är tex inte så bra på att laga mat, men jag är ganska bra på att skriva artiklar i STILETTEN. Jag är ganska dålig på att borsta tänder – det är något som jag inte klarar av – men jag är bra på att läsa böcker. Jag kan inte knyta mina egna skor men jag är expert på att organisera min personliga assistans.

Det kan smärta att på ett så tydligt sätt erkänna att det finns saker som man inte klarar av men ur denna smärta kan födas en medvetenhet om vad jag verkligen vill göra med mitt liv. För även om vi använder personlig assistans till ditt och datt så tror jag ändå att det vi vill utveckla har anknytning till sådana saker som vi själva är bra på. Sedan kan vi ju använda personlig assistans till att genomföra det rent praktiskt.

Bengt Elmén

PA *§arantin*

Behöver du rättshjälp relaterad till ditt funktionshinder?

PA-§aranti (Processassistansgaranti), är namnet på en tjänst STIL utvecklat till hjälp för alla med eget funktionshinder som anser sig orätt behandlade gentemot myndigheter. I början omfattade tjänsten enbart kooperativmedlemmar i STIL. Men för att möta den stora efterfrågan är numera PA-§arantin också tillgänglig för alla inom GIL (Göteborg Independent Living). Dessutom har andra kooperativ och föreningar med motsvarande inriktning möjlighet att ansluta sig till PA-§arantin. Personlig assistans, handikappersättning, vårdbidrag, färdtjänst och hjälpmedel är exempel på områden där PA-§arantin nyttjats under senare tid.

Så här gör du för att söka PA-§arantin

Grunden för din möjlighet till PA-§aranti bygger för närvarande på medlems- eller arbetsledarskap i STIL eller GIL. När du betalat inträdesavgift kontaktar du Lars Gunnar Ericsson på STILs kansli. Han handlägger alla ärenden och bedömer tillsammans med dig om ditt fall kan bli aktuellt. Ärenden som befinner sig i gränslandet för PA-§arantins verksamhetsområde, delegeras till PA-nämnden inom STIL för bedömning. När du fått klartecken kontaktar STIL ett juridiskt ombud som blir din "assistans" under processen.

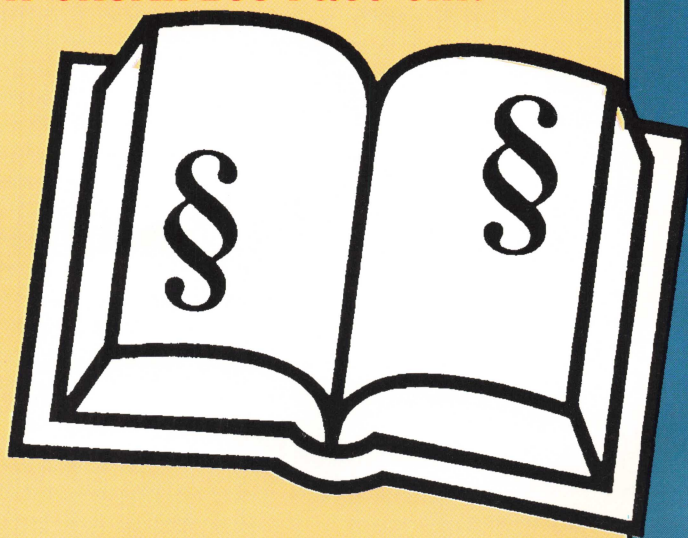
PA-§arantin gör din egen kostnad låg

Utöver inträdesavgiften tillkommer en egenavgift om 500 kr per ärende. Ärenden som drivs genom PA-§arantin anses som principiellt mycket angelägna för människor med funktionshinder. Därför bär kooperativen den största delen av din kostnad.

IL verkar i samhället för den enskildes rätt till:

Full delaktighet och jämlikhet
Självbestämmande och integritet
Kontroll över sitt eget liv
Flexibilitet och spontanitet
Social och geografisk rörlighet.

**PA-§arantin är ett starkt vapen till
positivutveckling för människor
med funktionshinder**

**Nästa
nummer
av
STILETTEN
kommer i
februari**

Vill du börja använda eller utveckla dina möjligheter med

Personlig assistans

STIL började redan 1984 arbeta för att skapa en modell för personlig assistans i egen regi. Resultatet blev ett brukarägt kooperativ som sedan 1987 administrerat personlig assistans.

Genom vårt banbrytande initiativ och politiska arbete har vi också skapat förutsättningarna för assistansersättningen i LSS – Den lagen ger Dig som behöver, rätt att använda personlig assistans och möjlighet att själv bestämma vem som skall utföra den. STILs erfarenhet och kompetens kan komma dig till del genom vår omfattande

Arbetsledarutbildning

Den lär ut om lagar och avtal, hur man fastställer sitt assistansbehov, rekryterar, anställer och schemalägger. Utbildningen grundar sig på "independent living-idéologin" som STIL ansluter sig till. Den kan kvalificerar dig för medlemskap som arbetsledare i STIL. Kursen omfattar 8 kvällar under en månads tid och hålls i STILs lokaler på Bondegatan 39, till ett pris av 500 kronor.

STIL

Välkommen med din anmälan

till STIL (Stockholmskooperativet för Independent Living) adress Bondegatan 39, 116 33 Stockholm eller sök oss på tel 08-640 81 10 eller fax 08-641 67 10

Genom att köpa eller hyra vår nya video "Fru Schledermann" finns nu också en möjlighet att närmare studera hur personlig assistans kan fungera i praktiken.